

خیالی نفرت انگیز* مین ترن هوی . ترجمه هاله رجایی

۱۷۱ اعتبار و اهمیت «استاد اضطراب» - استفن کینگ - در چهارمین جلد از بهترین آثار در مورد ترس و وحشت کاملاً نمایان است. آیدر قرن بیستم فیلم های ترسناکی مانند هالووین یا جن گیر - که در آنها شاهد اضطراب زیادی بوده ایم - به تولید زیاد رسیده اند؟ با باور کردن نویسنده به این نتیجه می رسیم که تخیلات به همان اندازه احتیاج به ترس و وحشت دارد که بدن انسان می تواند گاهی اوقات احتیاج به ویتامین ها و نمک یددار داشته باشد. وهم و خیال هم مانند نمک روح انسان است.

باشتاب به سمت فیلم فریاد ارفتن، مثل رفتن به تماشای مبارزه گلاادیاتورها است که اگر بالذت مبهمی آن را بنگریم به ترس و وحشتی از تماشای آن دست می یابیم که نشان می دهد کینگ به میل و خواسته خود مانند بسیاری از حریفان متخصص در زمینه وحشت به مشهورترین مکتب ها که روان پالایی ارسطویی است، وابسته است. «ترس و وحشت را به وجود می آوریم برای کمک کردن به تحمل ترس و وحشت واقعی.»

روئای ترس و وحشت مثل مداوایی است... شاید هم گاهی اوقات روئای وحشت به شکل سمبل ملی درمی آید.

استفن کینگ

در مجموعه رقص مردگان، افسانه‌های اساطیری و فولکلوریک که در آن وحشت در تمامی نقاط زندگی روزمره شهرهای آمریکا خودنمایی می‌کند، می‌تواند در کلاس درس، کارخانه، خیابان و حتی گذشتن از کنار یک تمثیل باشد.

از نقطه نظر کینگ وحشت همیشه مرمرز و کنایه‌آمیز است. ادبیات خیال‌برانگیز به بیان وصف ناپذیری شکل داده که در ریشه آن، احساسی مضطرب و نگران‌کننده پنهان است. البته که اضطراب نه به شکل وحشت.

مخلوقات ترسناکی که به شکل‌های مختلف در رمان‌های حماسی همانند سمبل و نشانه کاملاً نمایان هستند، اما اهریمن، خفاش‌ها و موجودات شیطانی به حدی دارای چهره‌های شوم و ناستوده‌اند که نگرانی شدید خوانندگان را برمی‌انگیزند. افسانه‌های توهم‌آمیز برای اینکه بیشترین تأثیر منفی را بر جا بگذارند و واقعیت را سرکوب کنند، در صورت ظاهر مبتدل و معمولی به نظر می‌رسند.

در مجموعه رقص مردگان، افسانه‌های اساطیری و فولکلوریک که در آن وحشت در تمامی نقاط زندگی روزمره شهرهای آمریکا خودنمایی می‌کند، می‌تواند در کلاس درس، کارخانه، خیابان و حتی گذشتن از کنار یک تمثیل باشد.

به دلیل اینکه اضطراب، ترس و وحشت را به دنبال خود دارد، نگرانی و اضطرابی هم که استفن کینگ در خوانندگان خود ایجاد می‌کند، جایگاه خاصی در ادبیات خیال‌برانگیز دارد و بدون شک تغییراتی همراه با ترس و وحشت در گسترش سینما و روش‌های آن بروز کرده است. بر حسب رسوم باستانی همان طوری که تودورو^۲ به شکلی کاملاً واضح اشاره کرده که نوع و طریقه اضطراب توأم با شک و تردید مابین شگفتی و اعجاز (سؤال می‌شود که آیا جهان هستی با قوانینی متفاوت با قوانین ما به وجود آمده (قصه جن و پری) و موارد غیر معمول و غریب (قوانین دنیای واقعی اجازه می‌دهد که وقایع را برخلاف اثر غیر حقیقی خود توضیح دهد) توصیف شده‌اند.

در جایی که این شیوه شک و تردید را برمی‌انگیزد، نمونه‌های گوناگون «به نظر می‌رسد» یا «شاید» در گوینده اغلب سوءظنی ایجاد می‌کند که به جنون منتهی می‌شود، مانند شخصیت‌های

داستان های موباسان و یا محبتی نرم و ملایم که باعث بهم ریختگی، آشفتگی و تشویش می شود مانند (قهرمانان ادگار آلن پو). گاهی کینگ ابهام همراه با شک و تردید بین طبیعت و ماوراء الطبیعت را حقیر نگریده و اغلب وحشت و اثرات اضمحلال ناگهانی آن را به بازی گرفته و گاهی برعکس با قدرتی مشخص شده آن را توصیف می کند: مخلوقات ماوراء زمین و مرده نیمه جانی که وسوسه خفه کردن در آثار استنلی کوبریک را دارند، در یک مبارزه نور بر ظلمت به خوبی به نمایش درآمده است.

۱۷۳ برای بهترین و بدترین نحوه معرفی، ادبیات خوفناک مایل به رفتن به ورای اضطراب است نه به فرورفتن و غرق شدن در ترس و وحشت مطلق.

استفن کینگ می گوید: اگر ترس و وحشت را در نقطه اوج، هول و هراس را در پایین ترین درجه و وحشت را در انتها قرار دهیم (...). تصدیق می کنم که بیم و هراس، پاک و دقیق ترین هیجان از این سه هیجان است.

سعی و کوشش من القاء وحشت در خوانندگان است. اگر متوجه شوم که نتوانسته ام وحشتی در خواننده به وجود آورم سعی کرده توهمی در او برانگیزم و اگر در نهایت این حس را هم نتوانستم به وجود آورم، تصمیم می گیرم دست کم حالت تهوع و دل آشوبگی در آنان ایجاد کنم. ولی به هیچ وجه تکبر و نخوت ندارم. ♦ ♦ ♦

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

* Stephen King : le Fantastique horifique / Minh Tran huy

1. Scream
2. Todorov

